

Snežana i Milisav Đenić

Svetlopisom kroz prvu srpsku vazдушnu banju (Čajetina 2013.)

Užički advokat Aleksa Popović (1844-1915) postavio je temelje prvog turističkog naselja na Zlatiboru, o čemu piše Politika od 10. septembra 1905. godine.

„Pre dvanaest godina moj sin Vladimir bolovao je od zapaljenja pluća i samo najživljim zauzimanjem trojice lekara život mu je spašen, ali na plućima mu je ostala neka kesica puna tečnosti koja mu je smetala pri hodu i disanju. Na moje pitanje može li mu se pomoći, tadašnji naš lekar dr Šajković mi reče: „Mi doktori medicinama ne možemo mu pomoći, jedino na zlatiborskim visinama čist vazduh mu može dati leka.“

Tada u Užice beše došao g. Ljuba Kovačević, bivši ministar sa svojim sinom radi popravke zdravlja koji, što naši kažu, beše uveo u sitne niti. Uzeli smo jednu drvenu zgradu na imanju Joce Gmizovića, baš pod samim Tornikom. Ja i gospodin Ljuba u polovini jula sa našim porodicama odselimo se tamo. Proveli smo više od mesec dana. Moj sin Vladimir sa svojim drugovima jurio je po zlatiborskim brežuljcima potpuno zdrav i od tada se nikada nije požalio da ga boli u prsima, da mu šta smeta pri disanju i hodu. Danas je hvala Bogu snažan i zdrav mladić. Ozdravljenje sina dalo mi je povoda da odmah iduće godine podignem nekoliko drvenih zgrada od borovih brvana i tamo od tada svakog leta idem sa porodicom. Sada u Ribnici ima lepo ozidana kafana, kupatilo i više drvenih zgrada. U poslednjih nekoliko godina ima prilično posetilaca“.

Pored Alekse Popovića, ovde su slične drvene letnjikovce podigli i drugi pripadnici užičke buržoazije. Vlasnik suvati Gornje Ribnice Joco Gmizović (1856-1939) izgradio je mehanu, pa je u narednih dvadeset godina najstarije turističko naselje steklo popularnost izuzetnog lečilišta i odmarališta.

Godine 1910. Mali žurnal na prvoj strani objavljuje snimak sa natpisom „Ribnica-srpska vazдушna banja“.

Godine 1921. novoformirano Akcionarsko društvo „Zlatibor“ iz Užica preuzelo je brigu o izgradnji i uređenju Ribnice. Četvrti član Pravilnika Društva glasi: „Zadatak je ovog Akcionarskog društva da na najpodesnijem delu Zlatibora stvori jedno moderno vazdušno i sunčano letovalište i podigne najmanje pedeset modernih građevina od drveta“.

Već sledeće godine AD „Zlatibor“ otkupilo je od Joca Gmizovića suvat Ribnicu i sve građevine

na njoj. Ubrzo je izgrađeno 35 drvenih paviljona (koliba), letnje kupatilo i parna strugara (sa namerom da bude glavni izvor finansiranja ovog letovališta), tako da su se tridesetih godina prošlog veka u miru stoletnih borova ispod Tornika odmarali turisti iz Engleske i Čaške, čuveni naučnici, političari i državnici, domaće i strane diplomate.

U ovoj oazi tišine i mira, u lučevim kolibama letovali su: ministar Milan Grol, dr Živko Topalović, karikaturista Pjer Križanić, prof. dr Dragiša Đurić, dr Jevrem Nedeljković, dr Bora Lorens, dr Milan Luković, pukovnik Vladimir Tucović i drugi. Jugoslovenski ministar inostranih dela dr Vojislav Voja Marinković izlečio se na ovim izvorima zdravlja, nakon što su mu lekari jednog švajcarskog sanatorijuma rekli: "Ekselencijo, šta vi tražite bolje od vašeg Zlatibora? Idite tamo i lečite se".

U Ribnici borave i strani turisti, jedna engleska plemićka porodica u društvu mis Fael, predsednice svih humanitarnih društava u Engleskoj, a nekoliko leta floru Tornika proučava grupa čeških botaničara.

Popularnost ovog prostora učinila je da postojeći objekti postanu nedovoljni, što je navelo poznatog užičkog ugostitelja Čedomira Čeda Petrovića da na suprotnoj strani rečice Ribnice izgradi restoran, pekaru i šest paviljona od borovih brvana. Uživajući u ovom čudesnom krajoliku njegovi gosti imali su i mogućnost izbora poljskih ručkova na proplancima Tornika i obalama rečice Ribnice.

Tako je svoje obrise dobijala prva srpska vazдушna banja, a glasovi o njenim blagodetima budili su znatiželju i interesovanje koje je iz godine u godinu bivalo sve veće.

„Tu veličanstvenu sliku, koja se duboko u dušu urezuje, nije još nijedan umetnik naslikao na hartiji ni na platnu. Zlatibor se mora videti, pa da se pojmi sva njegova lepota, koja tako ushićuje gledaoce svojim čarima“. (Sreta Popović, pisac 1896.)

Aleksa Popović, jedan od najistaknutijih užičkih političara druge polovine XIX veka, rođen je 1844. godine u selu Pogledi kod Arilja. Po završetku Pravnog fakulteta otvara advokatsku kancelariju u Užicu i ubrzo postaje jedan od najuglednijih i najcenjenijih užičkih advokata. Potiče iz poznate porodice, ali su mu prijateljstvo sa najvećim državicima i trgovina sa prestonicom omogućili da postane jedan od najbogatijih ljudi užičkog kraja. Bio je kum kralja Milana i kraljice Natalije, što svedoči o velikom prijateljstvu sa vladarima iz dinastije Obrenović. Zauzimao je značajne položaje u političkom životu Srbije i uživao ugled i nepodeljeno poštovanje. Bio je predsednik Odbora užičkih naprednjaka, predsednik užičke opštine, narodni poslanik za Ariljski srez u dva mandata i predsednik Narodne skupštine Kraljevine Srbije.

Veliki zaljubljenik u prirodu i njene lepote posebno je bio vezan za Zlatibor, gde je izlečio svog sina. Ubeđen u njegovu lekovitost, ulaže velike napore da prikupi novac za izgradnju zlatiborskog sanatorijuma. Prvi je podigao turističke objekte u Ribnici, a kada je ubedio prijatelje da i oni to učine, niklo je prvo turističko naselje na Zlatiboru.

Zaslugom ovog poslovnog i nadasve sposobnog čoveka, koji je od prijatelja dobio nadimak „beg od Ribnika“, davne 1908. godine štampane su prve razglednice Ribnice. Ovaj znameniti čovek i pionir zlatiborskog turizma umro je 1915. godine u Užicu.